

Benoeming (waarnemende) Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en Aruba

1. Inleiding

In de Rijksministerraad van 8 december 2000 is besloten dat de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in overleg met de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba ten behoeve van een volgende vergadering een notitie zal voorbereiden over de procedure inzake de voordracht tot benoeming van de (waarnemende) Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en Aruba. Onderstaand volgt een beschrijving van het wettelijk kader op basis waarvan de benoemingen plaatsvinden, alsmede een beschrijving van de in de praktijk gehanteerde procedure. Daarna worden afwegingen gemaakt en worden aanbevelingen gedaan. Aan het eind van deze notitie zijn beslispunten opgenomen.

2. Wettelijke bepalingen

Art. 2, derde lid, van het Statuut bepaalt dat de rijkswet de benoeming en het ontslag van de Gouverneurs regelt. Verder is in het Statuut bepaald dat de benoeming en het ontslag van de Gouverneurs plaatsvindt door de Koning als hoofd van het Koninkrijk (de Koninkrijksregering). Aan artikel 2, derde lid, Statuut is uitvoering gegeven door vaststelling van de Reglementen voor de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba. In art. 1, tweede lid, van deze (op de meeste punten gelijklopende) Reglementen is bepaald dat de Gouverneurs bij koninklijk besluit voor zes jaren worden benoemd en dat zij voor ten hoogste zes jaren kunnen worden herbenoemd. Verder is in dit kader nog van belang art. 14, eerste lid, van de Reglementen, waarin is bepaald dat al hetgeen voor de Gouverneurs is bepaald ook geldt voor de waarnemende Gouverneurs. Tenslotte kan worden gewezen op art. 4, tweede lid, onder I jo. art. 1 van het Reglement van Orde voor de Ministerraad, waarin wordt bepaald dat de Rijksministerraad beraadslaagt en besluit over voordrachten van koninklijke besluiten tot benoeming en ontslag van (onder meer) Gouverneurs. Verder zijn er geen wettelijke bepalingen die de benoeming en de procedure tot benoeming van (waarnemende) Gouverneurs regelen.

3. De benoemingsprocedure in de praktijk

Ondanks het feit dat wettelijke bepalingen met betrekking tot de procedure als zodanig ontbreken, is er wel sprake van een zeker gebruik bij de benoemingsprocedure. In de praktijk wordt de volgende procedure gevolgd, waarbij aangetekend moet worden dat ten aanzien van Aruba nauwelijks over een gebruik gesproken kan worden, gezien het feit dat daar sinds de status aparte slechts tweemaal een (waarnemende) Gouverneur is benoemd:

1. ruim voordat de ambtsperiode van de zittende Gouverneur afloopt, wordt zonedig door de Minister of Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de opvolging op de agenda gezet van een beleidsoverleg met de overzeese gesprekspartners, dan wel schriftelijk onder de aandacht gebracht van de Minister-President van de Nederlandse Antillen/Aruba;

2. de Raad van Ministers van de Nederlandse Antillen/Aruba selecteert één of meer kandidaten, waarover door de veiligheidsdienst van de Nederlandse Antillen resp. Aruba advies wordt uitgebracht;
3. de Raad van Ministers stuurt een aanbeveling tot benoeming aan de verantwoordelijke bewindspersoon van het Koninkrijk, in casu de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
4. de voorgestelde kandida(a)t(en) worden uitgenodigd naar Nederland te komen voor een kennismakingsgesprek met de Minister dan wel de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; mogelijk is dat (een) dergelijke gesprek(ken) in de Nederlandse Antillen of Aruba plaatsvind(t)en vanwege een samenvallend bezoek;
5. de geschikt bevonden kandidaat dient een medische keuring te ondergaan;
6. de voorgenomen benoeming wordt aan de Rijksministerraad voorgelegd;
7. na instemming van de Rijksministerraad volgt de voordracht aan H.M. de Koningin.

Deze procedure wordt ook gevolgd bij benoemingen van waarnemende Gouverneurs, met dien verstande dat het aan het oordeel van de landen wordt overgelaten of er een medische keuring moet worden ondergaan. Verder wordt omtrent het voorstel tot benoeming van een waarnemende Gouverneur ook de Gouverneur zelf door de voor de benoeming verantwoordelijke bewindspersoon over dit voorstel gehoord.

4. Overwegingen ten aanzien van de benoemingsprocedure

In de afgelopen jaren is het soms wel voorgekomen dat de procedure tot benoeming van de (waarnemende) Gouverneur problematisch is verlopen in die zin dat een benoeming langer dan wenselijk is op zich liet wachten. Bezien is in hoeverre de oorzaak van de lange duur gelegen is in de benoemingsprocedure als zodanig. Gebleken is dat de oorzaak van de soms trage voortgang van de benoemingsprocedure niet zozeer gelegen is in de opzet van deze procedure zelf, als wel in de uitvoering daarvan. Zo kon niet altijd tijdig voor de expiratie van een ambtstermijn een aanbeveling worden gedaan vanwege het ontbreken van geschikte kandidaten. Ook kwam het voor dat vanwege onbekendheid bij betrokkenen met de volgens de procedure geldende taakverdeling, ten onrechte werd gewacht op de volgende stap van de andere partij.

Gesteld kan worden dat de huidige benoemingsprocedure in het algemeen voldoet en dat er op zichzelf geen aanleiding bestaat deze te wijzigen. Het lijkt mogelijk om door het voeren van een goede regie en het maken van gerichte afspraken de duur van de procedure te beperken. Het treffen van een wettelijke regeling is in dit verband dan ook niet noodzakelijk. Voorkomen moet worden dat vertragingen optreden als gevolg van het feit dat misverstanden ontstaan over de te volgen procedure. Onder punt 5 wordt gezien in welke fasen van de procedure tijdswinst kan worden geboekt

5. Aanbevelingen

Het is van belang dat de Nederlandse Antillen en van Aruba tijdig een aanbeveling doen voor de benoeming van een (waarnemende) Gouverneur. Zij streven ernaar om bij voorkeur een half jaar vóór de afloop van de benoemingstermijn van de zittende (waarnemende) Gouverneur een aanbeveling van één of meer kandidaten aan de voor de voordracht verantwoordelijke bewindspersoon toe te zenden. Mocht dit om welke reden dan ook niet lukken, dan richt de Minister-President van het betrokken land zich tot deze bewindspersoon en licht toe waarom de aanbeveling nog niet gedaan kan worden.

Indien een half jaar vóór de afloop van de benoemingstermijn van de zittende Gouverneur nog geen aanbeveling of anderszins een mededeling over de selectie van de kandidaat-(waarnemende) Gouverneur is ontvangen, nodigt de voor de voordracht verantwoordelijke bewindspersoon de betrokken Minister-President daartoe schriftelijk uit. Mocht op deze uitnodiging niet binnen een maand worden gereageerd, dan verdient het aanbeveling dat daaraan mondeling wordt herinnerd, waarbij eventuele problemen met betrekking tot de kandidaatstelling kunnen worden besproken.

Screening van de kandidaten vindt plaats door de Nederlands-Antilliaanse respectievelijk de Arubaanse veiligheidsdienst in opdracht van hun respectievelijke regeringen. Dit gebeurt vóór het moment dat een aanbeveling aan de Koninkrijksregering wordt gedaan. Ook de toetsing aan de artikelen 6 en 7 van de Reglementen voor de Gouverneurs (belangenverstrengeling, onverenigbaarheid van functies) vindt in deze fase plaats. Deze toetsing wordt verricht door de Minister-President van het betrokken land. De Koninkrijksregering kan zich na de ontvangst van de aanbeveling tot een marginale toets beperken.

Het verdient aanbeveling om na de ontvangst van de aanbeveling de kandida(a)t(en) onverwijld uit te nodigen voor een kennismakingsgesprek met de Minister/Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zo mogelijk vindt het gesprek met een kandidaat plaats als de betreffende bewindspersoon op bezoek is in de Nederlandse Antillen en Aruba. Indien daartoe op korte termijn geen gelegenheid bestaat, ligt het voor de hand om de kandidaat uit te nodigen voor een gesprek in Den Haag.

6. Beslispunten

De Rijksministerraad stemt er mee in dat:

- er geen noodzaak bestaat voor nieuwe wettelijke voorschriften met betrekking tot de benoemingsprocedure van de (waarnemende) Gouverneurs;
- de huidige benoemingsprocedure, zoals in deze notitie beschreven, wordt bevestigd;

- voor toekomstige benoemingen deze procedure te blijven volgen met inachtneming van de aanbevelingen zoals gesteld in deze notitie.